

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

MELCHIORS ENKESÆDE

EGEDAL KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	20.11.2013
Besigtiget af:	Stefanie Høy Brink
Journalnummer:	2013-7.82.07/240-0001
Kommune:	Egedal Kommune
Adresse:	Engholmvej 1, 3660 Stenløse
Betegnelse:	Melchiors Enkesæde
Fredningsår:	1964
Omfang:	<i>Bindingsværksbygningen på 10 fag (1700-tallet)</i>

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Melchiors Enkesæde ligger midt i Stenløse øst for Stenløse kirke og ud til en mindre park, hvor der er en lille sø.

Bygningen er et ti fag langt bindingsværkshus på én etage med gavlkvist over de tre midterste fag mod nord. Bygningen har en sortmalet sokkel, og alle sider er pudsede og hvidmalede over stok og sten. Bygningen afsluttes af et stråtækket heltag, der er let udkraget med let profilerede skalke. I rygningen ses kragtæer og en skorstenspipe med sokkel og krave. Ved gavlkvistens fod er et sugfjæl af træ, der hviler på knægte. Gavlene afsluttes af vindskeder og der ses flere murankre, der er hvidmalede. På nordsiden fører en stentrappe op til en nyere, flammeret dør med tredelt overvindue. På sydsiden sidder to tætsiddende, flammerede døre, hvor det faste parti imellem er malet i samme farve som dørene. Døre på både nord- og sydside er grønmalede. Vinduerne er både ældre og nyere, men traditionelt udførte to-rammede med trerudede rammer. I gavltrekanterne og i gavlkvisten dog med seksrudede rammer. Alle er malet mørkegrønne. Ved østgavlen fører en stentrappe ned til en ældre tofløjet revledør, der fører ind til kælderen.

Melchiors Enkesæde indeholder tre lejligheder. To i stueetagen og en på den udnyttede tagetage. Fra hoveddøren mod nord er en mindre forstue, hvor der er adgang til begge lejligheder i stueetagen. En nyere kvartsvingstrappe giver adgang til lejligheden på tagetagen. I lejlighederne i stueetagen er en traditionel planløsning med køkken og bad beliggende væk fra vejen og stuer mod gaden. Lejlighederne er inddelt i to mindre stuer og et værelse, men med nye overflader, hvor enkelte er traditionelt udførte, herunder bræddegulve og enkelte døre. I lejligheden i tageetagen er køkkenet placeret i frontkvisten og stue i vestgavlen, hvor der er åbent til kip. Over døren ind til stuen er en mindre luge, der giver adgang til spidsloftet. I den østlige gavl er værelser. Lejligheden fremstår med nyere interiør med undtagelse af skorstenen og de ældre loftsbjælker.

— BYGNINGSHISTORIE

Melchiors Enkesæde er som navnet antyder et tidligere enkesæde. Et enkesæde blev egentlig bygget af konger og adel til deres enker, men efter reformationen i 1536, hvor præster fik lov til at indgå ægteskab, kom der også præsteenker. Præsten døde i embedet og efterlod derfor ingen pension til sin hustru. Det økonomiske ansvar for enken og hendes børn overgik til den nye præst, der som regel giftede sig med enken. Fra 1659 blev det muligt at bygge enkesæder, da den daværende kong Frederik III gav lov til de første enkekasser, men beløbene var så små, at ægteskab med enken stadig var den eneste mulighed. Navnet har huset fået fra degnen Albert Melchior (f.1732-1805), der blev degn ved Stenløse og Veksø menigheder i 1761. Melchiors og hans kone havde ingen børn, men de tog uægte og handikappede børn til sig, hvilket inspirerede ham til at ansøge kongen Christian d. VII om han måtte oprette en stiftelse for enker efter præster, degne og skolelærere. Melchior havde købt den daværende degnebolig i 1785, men huset brændte og i stedet opførte han det nuværende enkesæde. 15 enker har boet i huset frem til kommunens overtagelse i 1964. Der var oprindeligt kun to lejligheder, der hver havde sit eget køkken med åbent ildsted og egen skorsten, hvoraf den ene af tilbage. Dertil havde de to stuer og et soveværelse. Til bygningen hørte endvidere fire tønder land, som gradvist blev solgt fra.

Bygningen er opført i 1802 og er blevet ombygget i 1997, hvor tageetagen blev indrettet til lejlighed. I 2005 blev bygningen restaureret.

— KILDER

Enkesædet i Stenløse. Bent Stiesdal. Stenløse Historiske Forening mr. 34. 2001.

www.egedalhistorie.dk

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi for Melchiors Enkesæde knytter sig til beliggenheden tæt på Stenløse Kirke, der vidner om husets tilknytning til kirken, som bolig for præstens enke. Hertil kommer bygningens grønne omgivelser, der symboliserer jordstykket, der tidligere var tilknyttet boligen.

KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi for Melchiors Enkesæde knytter sig i det ydre til bygningens fremtræden i bindingsværk, hvor den er kalket over stok og sten, som er den typiske fremtræden for sjællandsk bindingsværk. Hertil kommer det stråtækte heltag med skorstenen og kragtæerne, der ligeledes er egnskarakteristisk og vidner om bygningens alder.

Den kulturhistoriske værdi for Melchiors Enkesæde knytter sig i det indre til den bevarede grundplan med to mindre lejligheder i stueetagen, der hver har et køkken, to stuer samt et værelse.

ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi for Melchiors Enkesæde knytter sig til den afsluttede og symmetriske bygningskrop med gennemgående gavlkvist over de tre midterste fag mod nord, der fremhæver midteraksen med hoveddøren. Symmetrien understreges endvidere af den taktfaste vinduessætning og sammen med den hvide facade mod de mørkevinduer og sorte sokkel får den ellers lidt beskedne bygning et værdigt udtryk.

BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier for Melchiors Enkesæde knytter sig i det ydre til den afsluttede bygningskrop i hvidt bindingsværk med den nordvendte gavlkvist, stråtækte heltag med kragtæer og skorstenspipe i rygningen. Hertil kommer de bevarede ældre bygningsdele og detaljer, herunder vinduer og knægte samt den traditionelle materialeholdning.

I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de bevarede dele af den traditionelle grundplan med to lejligheder, hvor køkkenet ligger mod bagsiden og stuerne mod gaden. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

ANBEFALINGER

Ingen angivet.